

Lieta T-240/07

Heineken Nederland BV un Heineken NV

pret

Eiropas Komisiju

Konkurence — Aizliegtas vienošanās — Nīderlandes alus tirgus — Lēmums, ar kuru konstatēts EKL 81. panta pārkāpums — Pārkāpuma pierādīšana — Piekļuve lietas materiāliem — Naudas sods — Vienlīdzīgas attieksmes princips — Saprātīgs termiņš

Vispārējās tiesas (sestā palāta paplašinātā sastāvā) 2011. gada 16. jūnija spriedums . . . . . II - 3375

Sprieduma kopsavilkums

1. *Konkurence — Aizliegtas vienošanās — Nolīgumi starp uzņēmumiem — Jēdziens — Gribas vienotība attiecībā uz uzvedību tirgū (EKL 81. panta 1. punkts)*
2. *Konkurence — Aizliegtas vienošanās — Saskaņotas darbības — Jēdziens — Sazināšanās, kas nav saderīga ar katra uzņēmuma pienākumu pašam neatkarīgi noteikt savu rīcību tirgū — Informācijas apmaiņa — Prezumpcija — Nosacījumi (EKL 81. panta 1. punkts)*
3. *Konkurence — Administratīvais process — Komisijas lēmums, ar kuru konstatēts pārkāpums — Pierādījumu veids — Prasība par pierādījumu kopumu (EKL 81. panta 1. punkts)*

4. *Konkurence — Administratīvais process — Komisijas lēmums, ar kuru konstatēts pārkāpums — Pierādījumu veids — Dokumentāli pierādījumi*
(EKL 81. panta 1. punkts)
5. *Kopienu tiesības — Principi — Pamattiesības — Nevainīguma prezumpcija — Tiesvedība konkurences lietā — Piemērojamība*
(EKL 81. panta 1. punkts)
6. *Konkurence — Administratīvais process — Komisijas lēmums, ar kuru konstatēts pārkāpums — Paziņojuma par sadarbību ietvaros citu uzņēmumu, kas piedalījušies pārkāpumā, iesniegto paziņojumu kā pierādījumu izmantošana — Pieļaujamība — Nosacījumi*
(EKL 81 un 82. pants)
7. *Konkurence — Aizliegtas vienošanās — Nolīgumi starp uzņēmumiem — Komisijas pienākums pierādīt pārkāpumu — Ierobežojumi*
(EKL 81. panta 1. punkts)
8. *Konkurence — Aizliegtas vienošanās — Saskaņotas darbības — Konkurences apdraudējums — Vērtēšanas kritēriji — Pret konkurenci vērsti mērķis — Pietiekams konstatējums*
(EKL 81. panta 1. punkts)
9. *Konkurence — Administratīvais process — Komisijas lēmums, ar kuru konstatēts pārkāpums — Komisijas pienākums pierādīt pārkāpumu un tā ilgumu — Aizliegtas vienošanās galveno dalībnieku brīvprātīgi sniegto liecību, ar kurām apsūdz uzņēmumu, lai panāktu paziņojuma par sadarbību piemērošanu, pierādījuma spēks*
(EKL 81. panta 1. punkts un Komisijas Paziņojums 96/C 207/04)
10. *Konkurence — Aizliegtas vienošanās — Salikts pārkāpums, kam ir gan nolīguma, gan saskaņotu darbību iezīmes — Vienota atzišana par “nolīgumu un/vai saskaņotām darbībām” — Pieļaujamība*
(EKL 81. panta 1. punkts)
11. *Konkurence — Aizliegtas vienošanās — Piedalīšanās uzņēmumu sanāksmēs, kurām ir pret konkurenci vērsti mērķis*
(EKL 81. panta 1. punkts)

12. *Konkurence — Administratīvais process — Tiesību uz aizstāvību ievērošana — Piekļuve lietas materiāliem — Piemērojamība — Atteikums paziņot dokumentu — Sekas — Nepieciešamība saistībā ar attiecīgā uzņēmuma pierādīšanas pienākumu atšķirīgi izturēties pret apsūdzotiem un attaisnojošiem dokumentiem*
(Padomes Regulas Nr. 1/2003 27. panta 2. punkts)
13. *Konkurence — Administratīvais process — Piekļuve lietas materiāliem — Lietas izmeklēšanas materiālos neiekļauti dokumenti, kurus Komisija nav izmantojusi apsūdzībai — Dokumenti, kurus var izmantot lietas dalībnieku aizstāvībai*
(EKL 81. panta 1. punkts un 82. pants; EEZ līguma 53, 54. un 57. pants; Padomes Regula Nr. 139/2004; Komisijas Paziņojuma 2005/C 325/07 27. pants)
14. *Konkurence — Administratīvais process — Tiesību uz aizstāvību ievērošana — Apsūdzošs dokuments — Jēdziens*
(Padomes Regulas Nr. 1/2003 27. panta 2. punkts)
15. *Konkurence — Administratīvais process — Komisijas lēmums, ar kuru konstatēts pārkāpums — Komisijas pienākums rūpīgi un neitrāli pārbaudīt visus atbilstošos lietas apstākļus*
16. *Konkurence — Administratīvais process — Priekšlaicīga Komisijas pārliecības par pārkāpuma esamību izpaušana*
17. *Konkurence — Administratīvais process — Komisijas pienākumi — Saprātīga termiņa ievērošana — Vērtēšanas kritēriji — Pārkāpums — Sekas*
(Padomes Regula Nr. 1/2003)
18. *Konkurence — Administratīvais process — Informācijas pieprasījums — Vispārējais rūpības pienākums, kas ir visiem uzņēmumiem vai uzņēmumu asociācijām*
(Padomes Regulas Nr. 17 11. pants)
19. *Konkurence — Naudas sodi — Apmērs — Noteikšana — Komisijai rezervētā rīcības brīvība — Ierobežojumi — Komisijas pieņemto Pamatnostādņu ievērošana — Pārbaude tiesā*
(EKL 81. pants; Padomes Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punkts; Komisijas Paziņojums 98/C 9/03)

20. *Konkurence — Naudas sodi — Apmērs — Noteikšana — Kritēriji — Pārkāpuma smagums — Konkrētās ietekmes uz tirgu ņemšana vērā — Piemērojamība*
(EKL 81. pants; Padomes Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punkts; Komisijas Paziņojuma 98/C 9/03 1.A punkts)
21. *Konkurence — Naudas sodi — Apmērs — Noteikšana — Kritēriji — Pārkāpuma smagums — Seku radišanas specifiskā ģeogrāfiskā teritorijā ņemšana vērā — Piemērojamība*
(EKL 81. pants; Padomes Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punkts; Komisijas Paziņojums 98/C 9/03)
22. *Konkurence — Naudas sodi — Apmērs — Noteikšana — Kritēriji — Pārkāpuma smagums — Komisijas rīcības brīvība*
(Padomes Regula Nr. 17 un Komisijas Paziņojums 98/C 9/03)
23. *Konkurence — Naudas sodi — Apmērs — Noteikšana — Attiecīgo uzņēmumu iedalīšana dažādās kategorijās — Nosacījumi*
(Komisijas Paziņojuma 98/C 9/03 1.A punkta sestā daļa)
24. *Konkurence — Naudas sodi — Lēmums, ar kuru uzliek naudas sodu — Pienākums norādīt pamatojumu — Piemērojamība — Tādu vērtējuma elementu norādīšana, kas ļāvuši Komisijai izvērtēt pārkāpuma smagumu — Pietiekama norādīšana*
(EKL 253. pants; Padomes Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. un 3. punkts)
25. *Konkurence — Naudas sodi — Apmērs — Noteikšana — Preventīvs raksturs — Preventīvās iedarbības faktora novērtēšanas kritēriji*
(Komisijas Paziņojuma 98/C 9/03 1.A punkta ceturttā daļa)
26. *Konkurence — Naudas sodi — Apmērs — Noteikšana — Preventīvs raksturs — Komisijas rīcības brīvība*
(Padomes Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. un 3. punkts; Komisijas Paziņojuma 98/C 9/03 1.A punkta ceturttā daļa)
27. *Konkurence — Naudas sodi — Apmērs — Noteikšana — Kritēriji — Pārkāpuma smagums — Atbildību mikstinoši apstākļi — Pārkāpuma izbeigšana pēc pirmajām Komisijas iejaukšanās darbībām — Piemērojamība*
(EKL 81. panta 1. punkts; Padomes Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkts; Komisijas Paziņojuma 98/C 9/03 3. punkts)

28. *Konkurence — Naudas sodi — Apmērs — Noteikšana — Kritēriji — Pārkāpuma smagums — Atbildību mikstinoši apstākļi — Aizliegtu vienošanos faktiskā nepiemērošana (EKL 81. panta 1. punkts; Komisijas Paziņojuma 98/C 9/03 3. punkts)*
29. *Konkurence — Kopienu tiesību normas — Pārkāpumi — Naudas sodi — Noteikšana — Kritēriji — Naudas soda vispārējā līmeņa paaugstināšana — Pielaujamība — Nosacījumi (EKL 81. pants; Padomes Regula Nr. 1/2003)*
30. *Konkurence — Administratīvais process — Komisijas pienākumi — Saprātīga termiņa ievērošana — Pārkāpums — Sekas — Naudas soda samazinājums taisnīguma apsvērumu dēļ (EKL 81. pants un EKL 288. panta otrā daļa)*

1. Lai varētu uzskatīt, ka pastāv nolīgums EKL 81. panta 1. punkta izpratnē, pietiek ar to, ka iesaistītie uzņēmumi ir izteikuši kopēju gribu rīkoties tirgū noteiktā veidā. Var uzskatīt, ka nolīgums minētā panta izpratnē ir noslēgts, ja pastāv gribu sakritība par pašu konkurences ierobežošanas principu, pat ja specifiskie paredzētās ierobežošanas elementi vēl ir sarunu priekšmets.

ka tai faktiski nekad nav bijušas sekas tirgū.

(sal. ar 44., 45. un 183. punktu)

2. Saskaņotu darbību jēdziens paredz saskaņošanas formu starp uzņēmumiem, ar kuru, nesasniedzot vienošanos šī vārda tiešā nozīmē, apzināti aizstāj konkurences riskus ar praktisku sadarbību starp tiem.

Nolīguma EKL 81. panta izpratnē pastāvēšanu neliek apšaubīt nedz apstākļi, ka iesaistīto uzņēmumu gribu saskaņotība neattiecas uz konkrētu cenu paaugstināšanas īstenošanas kārtību, nedz apstākļi,

Šajā ziņā ar EKL 81. panta 1. punktu nav savienojama nekāda tieša vai netieša saziņa starp tirgus dalībniekiem, kas varētu vai nu ietekmēt pašreizējā vai potenciālā

konkurenta rīcību tirgū, vai arī atklāt šādam konkurentam, kā tas pats ir izlēmis rīkoties tirgū vai kā tas vēlas rīkoties tirgū, ja šīs saziņas mērķis vai sekas ir konkurences ierobežošana.

Tomēr katram Komisijas sniegtajam pierādījumam nav obligāti jāatbilst šiem kritērijiem attiecībā uz katru pārkāpuma apstākli. Pietiek, ka vispārēji novērtēts pazīmju kopums, uz kuru atsaucas iestāde, atbilst šai prasībai.

Ir jāprezūmē, ja vien nav pierādīts pretējais, par ko pierādījumi jāiesniedz ieinteresētajiem tirgus dalībniekiem, ka uzņēmumi, kas piedalās saskaņotajās darbībās un kas turpina darboties tirgū, ņem vērā informāciju, ar kuru notikusi apmaiņa ar to konkurentiem, lai izvēlētos savu rīcību tirgū. Tas tā vēl jo vairāk ir tad, ja saskaņošana ir notikusi regulāri ilga laika perioda ietvaros.

Ņemot vērā konkurenci traucējošu nolīgumu noslēgšanas aizlieguma nepārprotamo raksturu, nevar prasīt, lai Komisija iesniegtu dokumentus, kas skaidri liecina, ka attiecīgie uzņēmēji ir sazinājušies. Katrā ziņā ir jābūt iespējai papildināt fragmentāros un izklaidētos faktus, kuri var būt Komisijas rīcībā, ar secinājumiem, kas ļautu atveidot atbilstošos apstākļus. Tādējādi par konkurenci traucējošas prakses vai nolīguma pastāvēšanu var secināt no noteikta to sakritību un norāžu daudzuma, kas, izvērtētas kopā, var tikt uzskatītas par pierādījumu konkurences noteikumu pārkāpumam, ja nav cita loģiska izskaidrojuma.

(sal. ar 46., 47. un 186. punktu)

(sal. ar 48.–51. punktu)

3. Attiecībā uz EKL 81. panta 1. punkta pārkāpuma pierādīšanu Komisijai ir jāpierāda tās konstatētie pārkāpumi un jāsavāc atbilstoši pierādījumi, lai juridiski pietiekami pierādītu faktu, kuri veido pārkāpumu, esamību. Tādējādi Komisijai ir jāsniedz precīzi un savstarpēji atbilstoši pierādījumi, lai radītu stingru pārliecību, ka pārkāpums ir izdarīts.
4. Ja Komisija ir atsaukusies uz dokumentārajiem pierādījumiem, lai pierādītu pret konkurenci vērsta nolīguma vai saskaņotu darbību pastāvēšanu, lietas dalībniekiem, kas šo konstatāciju apstrīd Vispārējā tiesā, ir ne tikai jāiesniedz alternatīva

Komisijas apgalvotajam, bet arī jāizvirza apstrīdētajā lēmumā, lai pierādītu pārkāpuma neesamību, izvirzīto pierādījumu nepietiekamība.

paziņojumiem. Pretējā gadījumā Komisijas pienākums pierādīt darbības, ar ko pārkāpts EKL 81. un 82. pants, būtu neiespējams un nesavienojams ar tai ar EK līgumu izvirzīto uzdevumu pārraudzīt šo noteikumu pienācīgu piemērošanu.

(sal. ar 52. punktu)

5. Attiecībā uz tiesas pārbaudes apjomu, saskaņā ar pastāvīgo judikatūru gadījumā, ja ir iesniegta prasība par lēmuma par EKL 81. panta 1. punkta piemērošanu atcelšanu, Vispārējai tiesai ir vispārīgi jāveic pilnīga pārbaude, lai noskaidrotu, ir vai nav izpildīti EKL 81. panta 1. punkta piemērošanas nosacījumi.

Tiesas šaubām ir jābūt vērstām par labu uzņēmumam — lēmuma, ar kuru konstatēts pārkāpums, adresātam, atbilstoši nevainīguma prezumpcijas principam, kas, kā Savienības tiesību vispārējais princips, ir piemērojams arī tādos procesos par uzņēmumiem piemērojamo konkurences tiesību normu pārkāpumiem, kuru rezultātā var noteikt naudas sodus vai kavējuma naudu.

(sal. ar 53. un 54. punktu)

6. Ne kāda tiesību norma, ne arī Savienības tiesību vispārējais princips neliedz Komisijai, vērstoties pret uzņēmumu, atsaukties uz citu apsūdzēto uzņēmumu

Protams, viena uzņēmuma, kas apsūdzēts par dalību aizliegtajā vienošanās, paziņojums, ko savukārt apstrīd vairāki citi apsūdzētie uzņēmumi, nevar tikt uzskatīts par pietiekamu šo uzņēmumu izdarīta pārkāpuma pierādījumu, ja to neaplicina citi pierādījumi. Šāds paziņojums pats par sevi nevar būt pietiekams, lai pierādītu pārkāpuma pastāvēšanu, bet tas ir jāapstiprina ar citiem pierādījumiem. Tomēr ir jāuzskata, ka nepieciešamā apstiprinājuma pakāpe kā precizitātes, tā arī detalizētības ziņā šajā gadījumā ir mazāka, nekā tā būtu, ja tas nebūtu īpaši ticams.

Tādējādi, ja tiktu nolemts, ka minētajā paziņojumā minētās prakses pastāvēšanu un atsevišķus tās aspektus apstiprinātu vēl vairāki savā starpā saskaņoti pierādījumi, minētais paziņojums šajā

situācijā pats par sevi varētu būt pietiekams, lai pierādītu citus Komisijas lēmuma aspektus.

Turklāt, ciktāl kāds dokuments nav tiešā pretrunā paziņojumam attiecībā uz pārņemto darbību pastāvēšanu vai to būtisko saturu, tas, ka šis dokuments ietver pierādījumus par būtiskiem šās prakses aspektiem, ir pietiekami, lai tas kļūtu par apstiprinošu pierādījumu pārkāpuma pierādījumu kopuma kontekstā.

(sal. ar 70. un 92.–94. punktu)

7. Komisijai bieži vien ir pienākums pierādīt pārkāpuma pastāvēšanu apstākļos, kas nebūt nesekmē šo uzdevumu, jo var būt pagājuši vairāki gadi kopš notikumiem, kas veido pārkāpumu, un vairāki uzņēmumi, pret kuriem ierosināta izmeklēšana, nav ar to aktīvi sadarbojušies.

Lai gan Komisijai noteikti ir jāpierāda, ka vienošanās par tirgus sadali ir bijusi noslēgta, būtu pārmērīgi prasīt tai iesniegt arī pierādījumus par šā mērķa sasniegšanas konkrēto mehānismu. Uzņēmumam, kas vainīgs pārkāpumā, būtu pārāk viegli izvairīties no jebkādam sankcijām, ja

tas pamatojumam varētu atsaukties uz nenoteikto raksturu, kāds ir informācijai, kas sniegta attiecībā uz pretlikumīgā nolīguma darbību situācijā, kurā jau pienācīgā veidā ir pierādīta nolīguma pastāvēšana un tā pret konkurenci vērstais mērķis. Šādā situācijā uzņēmumi var lietderīgi aizstāvēties, ciktāl tiem ir iespēja paust nostāju par visiem pierādījumiem, ko pret tiem izvirzījusi Komisija.

(sal. ar 78. punktu)

8. No EKL 81. panta normas formulējuma izriet, ka nolīgumi un saskaņotas darbības starp uzņēmumiem ir aizliegtas neatkarīgi no jebkādas ietekmes uz tirgu, ja tiem ir pret konkurenci vērsti mērķi. Tādējādi, tā kā Komisija ir konstatējusi nolīgumu un saskaņotu darbību ar pret konkurenci vērstu mērķi pastāvēšanu, šo konstatējumu nevar apstrīdēt ar norādēm par slepenu vienošanos piemērošanas neesamību vai ietekmes uz tirgu neesamību.

(sal. ar 79. un 80. punktu)

9. Kaut gan parasti ir jāatzīst zināma neuzticēšanās prettiesiskas aizliegtas vienošanās galveno dalībnieku brīvprātīgi sniegtajām liecībām, ievērojot iespēju, ka šie dalībnieki centīsies samazināt savu un palielināt citu dalībnieku ieguldījuma nozīmi pārkāpuma izdarīšanā, apstākļi, ka

ir izteikts lūgums piemērot paziņojumā par sadarbību paredzētās priekšrocības, lai saņemtu naudas soda samazinājumu, ne vienmēr norāda uz mēģinājumu sniegt sagrozītus pierādījumus citu inkriminētās aizliegtās vienošanās dalībnieku rīcībai. Faktiski ikviens mēģinājums maldināt Komisiju var radīt šaubas par šāda lūguma iesniedzēja godīgumu, kā arī sadarbības pilnību un apdraudēt tā iespēju saņemt visas paziņojumā par sadarbību paredzētās priekšrocības.

un citi — kā saskaņotas darbības EKL 81. panta izpratnē, kurā nav paredzēta specifiska kvalifikācija šāda veida saliktam pārkāpumam.

(sal. ar 191. punktu)

(sal. ar 91. punktu)

11. Ciktāl uzņēmums ir piedalījies, pat nespējējot aktīvu lomu, sanāksmē, kurā ir bijusi runa par pretlikumīgu saskaņošanu, tiek uzskatīts, ka tas ir minētajā saskaņošanā piedalījies, ja vien tas nepierāda, ka tas ir atklāti no tās distancējies vai ka tas ir informējis pārējos dalībniekus, ka tas bija iecerējis attiecīgajā sanāksmē piedalīties citu motīvu dēļ.

(sal. ar 195. punktu)

10. Saskaroties ar saliktu faktoloģisko situāciju, dubultā pret konkurenci vērstas rīcības kvalifikācija kā “nolīgumu un/vai saskaņotu darbību kopums”, ciktāl šī rīcība ietver gan elementus, kas kvalificējami kā “nolīgumi”, gan elementus, kas kvalificējami kā “saskaņotas darbības”, ir jāsaprot nevis kā kvalifikācija, kas vienlaikus un kumulatīvi prasa pierādījumus, ka katrs no šiem faktiskajiem apstākļiem ietver elementus, kas veido nolīgumu un elementus, kuri veido saskaņotas darbības, bet gan tādējādi, ka tā apzīmē kopumu, kas ietver faktiskos apstākļus, no kuriem atsevišķi ir tikuši kvalificēti kā nolīgumi

12. Tiesībās piekļūt lietas materiāliem, kas ir tiesību uz aizstāvību pamatā, paredzēts, ka Komisija attiecīgajam uzņēmumam sniedz iespēju veikt visu izmeklēšanas lietā esošo dokumentu, kas varētu būt nozīmīgi tā aizstāvei, pārbaudi. Pie šiem dokumentiem pieder gan apsūdzošie, gan attaisnojošie dokumenti, izņemot citu uzņēmumu komercnoslēpumus ietverošus dokumentus, Komisijas iekšējos dokumentus un citu konfidenciālu informāciju.

Attiecībā uz apsūdzošajiem dokumentiem piekļuves dokumentam nesniegšana ir tiesību uz aizstāvību pārkāpums tikai tad, ja attiecīgais uzņēmums pierāda, ka, pirmkārt, Komisija ir pamatojusies uz šo dokumentu, lai pamatotu savu iebildumu par pārkāpuma esamību, un, otrkārt, iebildumu var pierādīt, tikai atsaucoties uz šo dokumentu. Tātad attiecīgajam uzņēmumam ir jāpierāda, ka iznākums, pie kura savā lēmumā nonākusi Komisija, būtu bijis atšķirīgs, ja dokuments, kuram nav sniegta piekļuve, nebūtu pieņemams kā pierādījums.

Savukārt attiecībā uz to, ka piekļuve nav sniegta attaisnojošam dokumentam, attiecīgajam uzņēmumam ir tikai jākonstatē, ka neatklāšana varēja uzņēmumam nelabvēlīgi ietekmēt procesa norisi un Komisijas lēmuma saturu. Pietiek, ja uzņēmums pierāda, ka tas būtu varējis šos dokumentus izmantot attaisnojuma savā aizstāvībā, pierādot, ka tas būtu varējis atsaukties uz pierādījumiem, kas nav saskanīgi ar vērtējumiem, ko Komisija veikusi paziņojuma par iebildumiem stadijā, un tādējādi būtu varējis kādā veidā ietekmēt lēmumā ietvertos vērtējumus.

(sal. ar 235.–238. punktu)

13. Paziņojuma par iebildumiem mērķis ir ierobežot pret uzņēmumu uzsāktā procesa priekšmetu un nodrošināt tiesību uz aizstāvību efektīvu īstenošanu. Tieši no šāda viedokļa paziņojumu par iebildumiem aptver procesuālās garantijas, ar kurām tiek īstenots aizstāvības tiesību ievērošanas princips, starp kurām ir tiesības uz piekļuvi dokumentiem, kas ietverti Komisijas lietas materiālos.

Atbildes uz paziņojumu par iebildumiem nav daļa no lietas materiāliem šī jēdziena istajā nozīmē. Attiecībā uz dokumentiem, kas nav daļa no lietas materiāliem, kas sagatavoti paziņojuma par iebildumiem paziņošanas brīdī, Komisijai pienākums atklāt minētās atbildes citām iesaistītajām personām ir vienīgi tad, ja izrādās, ka tās ietver jaunus apsūdzošus vai attaisnojošus pierādījumus. Tāpat saskaņā ar Komisijas Paziņojuma par noteikumiem attiecībā uz piekļuvi Komisijas lietas materiāliem, ievērojot EKL 81. un 82. pantu, EEZ līguma 53., 54. un 57. pantu un Regulu Nr. 139/2004, 27. punktu parasti netiek piešķirta piekļuve citu pušu, uz kurām attiecas izmeklēšana, atbildēm uz Komisijas iebildumiem. Pusei ir piekļuve šiem dokumentiem vienīgi tad, ja tie var ietvert jaunus pierādījumus — kā apsūdzoša, tā arī attaisnojoša rakstura — attiecībā uz apgalvojumiem pret

konkrēto pusi Komisijas paziņojumā par iebildumiem.

to ir izmantojusi pamatojumam, ka ir konstatēts pārkāpums, ko esot izdarījis uzņēmums.

Šajā ziņā attiecībā, pirmkārt, uz jauniem apsūdzošā rakstura pierādījumiem, ja Komisija, lai pierādītu pārkāpumu, vēlas pamatoties uz pierādījumu, kas izriet no atbildes uz paziņojumu par iebildumiem, citiem uzņēmumiem šajā procesā ir jānodrošina iespēja izteikt savu viedokli par šo jauno pierādījumu.

Lai uzņēmums pierādītu, ka pārkāptas tā tiesības uz aizstāvību, nepietiek ar to, ka šis uzņēmums pierāda, ka tas administratīvā procesa laikā nav varējis izteikt savu viedokli par dokumentu, kas kādā veidā izmantots apstrīdētajā lēmumā. Tam ir jāpierāda, ka Komisija apstrīdētajā lēmumā šo dokumentu izmantojusi kā papildu pierādījuma elementu, lai apstiprinātu pārkāpumu, kurā esot piedalījies uzņēmums.

Otrkārt, kas attiecas uz jaunajiem attaisnojošajiem pierādījumiem, Komisijai nav pienākuma padarīt tos pieejamus pēc pašas iniciatīvas. Gadījumā, ja Komisija administratīvā procesa laikā noraidījusi prasītājas lūgumu sniegt piekļuvi dokumentiem, kas nav izmeklēšanas materiālos, aizstāvības tiesību pārkāpumu var konstatēt tikai tad, ja ir pierādīts, ka administratīvā procesa iznākums varētu būt bijis atšķirīgs gadījumā, ja prasītājam šī procesa laikā būtu bijusi piekļuve attiecīgajiem dokumentiem.

(sal. ar 245. punktu)

15. Starp garantijām, ko piešķir Savienības tiesiskā kārtība administratīvajā procesā, it īpaši ir iestādes pienākums rūpīgi un neitrāli pārbaudīt visus atbilstošos lietas apstākļus.

(sal. ar 268. punktu)

(sal. ar 239.–244. un 253. punktu)

14. Dokuments var tikt uzskatīts par apsūdzošu pierādījumu tikai tad, ja Komisija

16. Pārkāpuma esamība ir jāizvērtē tikai uz Komisijas apkopoto pierādījumu pamata. Ciktāl administratīvajā procesā ir faktiski pierādīta pārkāpuma esamība, pierādījums par to, ka Komisija šī procesa laikā

priekšlaikus izpaudusi savu pārliecību, ka šis pārkāpums pastāv, nav tāds, kas var padarīt neesošu pierādījumu par pašu pārkāpumu.

Nepastāvot papildu informācijai vai atļaušanai no Komisijas puses attiecībā uz citīgām izmeklēšanas darbībām šajā periodā, procesa pirmās stadijas ilgums 65 mēnešu garumā ir jāuzskata par pārmērīgu. Tomēr saprātīga termiņa principa pārkāpuma konstatācija var izraisīt lēmuma, ar kuru konstatēts pārkāpums, atcelšanu vienīgi tad, ja procesa ilgumam ir bijusi ietekme uz procesa iznākumu.

(sal. ar 278. punktu)

(sal. ar 286.–288., 290., 292. un 295. punktu)

17. Saprātīga termiņa ievērošana administratīvā procesa laikā konkurences politikas jomā ir vispārējs Savienības tiesību princips, kura ievērošanu nodrošina Savienības tiesas.

Lai piemērotu šo principu, ir jānošķir administratīvā procesa divas stadijas, proti, izmeklēšanas pirms paziņojuma par iebildumiem stadija un stadija, kas atbilst pārējam administratīvajam procesam. Pirmais periods, kas turpinās līdz paziņojumam par iebildumiem, sākas dienā, kad Komisija, izmantojot likumdevēja piešķirtās pilnvaras, veic tādus pasākumus, ar kuriem tiek pārņemta pārkāpuma izdarīšana un kuri tai ļauj formulēt nostāju par procesa virzienu. Savukārt otrais periods sākas no paziņojuma par iebildumiem un turpinās līdz galīgā lēmuma pieņemšanai. Tam jāļauj Komisijai galīgi izlemt par pārņemto pārkāpumu.

18. Atbilstoši vispārējam rūpības pienākumam, kas ir visiem uzņēmumiem vai uzņēmumu asociācijām, tām ir jā rūpējas par to, lai to grāmatvedībā vai arhīvos tiktu pienācīgi uzglabāti dokumenti, kas ļauj no jauna izklāstīt to darbību, ar mērķi it īpaši, lai to rīcībā būtu nepieciešamie pierādījumi tiesas vai administratīvo lietu gadījumā.

Ja Komisija uzņēmumam nosūta informācijas pieprasījumus saskaņā ar Regulas Nr. 17 11. pantu, tam vēl jo vairāk jā rīkojas ar īpašu rūpību un jāveic visi

lietderīgie pasākumi, lai saglabātu pierādījumus, kas saprātīgi var būt tā rīcībā.

samazinātu vai palielinātu Komisijas noteiktā naudas soda summu.

(sal. ar 308.–310. punktu)

(sal. ar 301. punktu)

19. Komisijai ir plaša rīcības brīvība attiecībā uz naudas sodu aprēķina metodi. Šajā aprēķina metodē, kas ir aprakstīta Pamatnostādnes soda naudas [naudas soda] noteikšanai [aprēķināšanai], piemērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu un EOTK līguma 65. panta 5. punktu, ir iekļauti dažādi elastīgi elementi, kas Komisijai ļauj izmantot tai piešķirto rīcības brīvību atbilstoši Regulas Nr. 1/2003 par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti Līguma 81. un 82. pantā, normām.

Turklāt tādās jomās kā naudas soda summas noteikšana saskaņā ar Regulu Nr. 1/2003, kurās Komisijai ir šāda rīcības brīvība, tās vērtējumu tiesiskuma pārbaude aprobežojas ar acīmredzamas kļūdas vērtējumā neesamības pārbaudi. Komisijas rīcības brīvība un ierobežojumi, ko tā tai ir uzlikusi, nekādā gadījumā netraucē Savienības tiesu tās neierobežotās kompetences izmantošanā, un šo kompetenci tā var izmantot, lai atceltu,

20. Pārkāpuma smagumu nosaka, pamatojoties uz ļoti daudziem apstākļiem — tādiem kā īpašie lietas apstākļi, lietā pastāvošā situācija un naudas sodu preventīvais raksturs, attiecībā uz kuriem Komisijai ir rīcības brīvība.

Konkrētāk, saskaņā ar Pamatnostādņu soda naudas [naudas soda] noteikšanai, piemērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu un EOTK līguma 65. panta 5. punktu, 1.A punkta pirmo daļu pārkāpuma smaguma noteikšanā jāņem vērā tā raksturs, konkrētā ietekme uz tirgu gadījumos, kad to iespējams noteikt, un attiecīgā ģeogrāfiskā tirgus apjoms. Neierobežotas kompetences attiecībā uz pārbaudi ietvaros Vispārējai tiesai jāvērtē, vai uzliktā naudas soda apmērs ir samērīgs salīdzinājumā ar pārkāpuma smagumu, un jālidzsvaro pārkāpuma smagums un apstākļi, uz kuriem atsauca uzņēmums.

Sevišķi smagus pārkāpumus minēto pamatnostādņu 1.A punkta otrās daļas trešā ievilkuma izpratnē veido "galvenokārt

horizontāli “cenu karteļu” tipa ierobežojumi un tirgus sadales kvotas”. Šāda veida aizliegtās vienošanās ir daļa no vissmagākajiem konkurences tiesību pārkāpumiem, jo tās atbilstoši to mērķim tiecas skaidri un vienkārši iznīcināt konkurenci starp uzņēmumiem, kas tos īsteno, un tādējādi ir pretrunā Savienības pamatmērķiem. Horizontālās aizliegtās vienošanās par cenām vai tirgu sadali var kvalificēt kā sevišķi smagus pārkāpumus tikai to rakstura dēļ vien un Komisijai nav pienākuma pierādīt pārkāpuma konkrēto ietekmi uz tirgu.

Kaut arī pārkāpuma konkrētā ietekme uz tirgu ir apstākļi, kas ir jāņem vērā, lai novērtētu minētā pārkāpuma smagumu, runa ir par vienu no vairākiem kritērijiem, tādiem kā pārkāpuma raksturs un ģeogrāfiskā tirgus apjoms. Tāpat no pamatnostādņu 1.A punkta pirmās daļas izriet, ka šī ietekme ir jāņem vērā tikai tad, ja tā ir nosakāma.

(sal. ar 314.–316., 319., 320., 324. un 325. punktu)

21. Visa dalībvalsts teritorija ir nozīmīga kopējā tirgus daļa. Tādi pārkāpumi kā noligumi vai saskaņotas darbības, kas īpaši

attiecas uz cenu noteikšanu un klientu sadali, pamatojoties tikai uz to raksturu vien var izraisīt pārkāpuma kvalifikāciju kā sevišķi smagu, bez nepieciešamības, lai šādu rīcību raksturotu īpašs ģeogrāfisks plašums.

Šo secinājumu turklāt apstiprina tas, ka, ja Pamatnostādnēs soda naudas [naudas soda] noteikšanai, piemērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu un EOTK liģuma 65. panta 5. punktu, iekļautajā aptuvenajā smagu pārkāpumu aprakstā ir minēts, ka visbiežāk tie izpaužas kā horizontāli vai vertikāli ierobežojumi, kuri tiek piemēroti daudz stingrāk, kuriem ir lielāka ietekme uz tirgu un kuru ietekme attiecas uz plašām kopējā tirgus zonām, tad sevišķi smagu pārkāpumu aptuvenajā aprakstā savukārt nav minētas nekādas prasības par konkrēto ietekmi uz tirgu, ne arī ietekme uz īpašu ģeogrāfisko apgabalu.

No tā izriet, ka apstākļi, ka attiecīgā ģeogrāfiskā tirgus apjoms ietver valsts dimensiju, katrā ziņā neizslēdz izskatāmajā lietā izdarītā pārkāpuma kvalificēšanu kā sevišķi smagu. Konkrētās preces tirgus apjoms principā nav elements, kas obligāti ir jāņem vērā, bet ir tikai viens no

atbilstošajiem elementiem, lai novērtētu pārkāpuma smagumu un noteiktu naudas soda summu.

(sal. ar 337. un 339.–342. punktu)

22. Komisijai atbilstoši Regulai Nr. 17 un Regulai Nr. 1/2003 par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti Līguma 81. un 82. pantā, ir rīcības brīvība, nosakot naudas sodu summu, lai mudinātu uzņēmumus rīkoties, ievērojot konkurences tiesību normas, un kompetence jebkurā brīdī pielāgot naudas sodu līmeni šīs politikas vajadzībām.

Komisijas agrākā lēmumu pieņemšanas prakse nav juridisks ietvars naudas sodiem konkurences jomā. Lēmumiem par citām lietām ir tikai norādošs raksturs attiecībā uz iespējamu diskriminācijas pastāvēšanu, ievērojot, ka ir mazticami, ka lietu konkrētie apstākļi, tādi kā tirgi, preces, uzņēmumi un attiecīgie periodi, būtu identiski.

Komisija pārkāpumu smagumu vērtē, pamatojoties uz daudziem elementiem,

kas neizriet no ierobežota vai izsmeļoša vērtēšanas kritēriju saraksta. Turklāt tai nav pienākuma piemērot precīzu matemātisku formulu — vienalga, vai tas attiektos uz kopējo noteiktā naudas soda summu vai tās sadalījumu dažādos elementos. Šajos apstākļos naudas sodu, kas noteikti divu lēmumu par dažādiem pārkāpumiem adresātiem, tieša salīdzināšana rada risku deformēt specifiskās funkcijas, ko pilda dažādas naudas soda aprēķināšanas stadijas. Faktiski naudas sodu galīgās summas atspoguļo apstākļus, kas ir specifiski katras aizliegtās vienošanās gadījumā.

(sal. ar 345., 347., 350. un 351. punktu)

23. Atbilstoši Pamatnostādņu soda naudas [naudas soda] noteikšanai, piemērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu un EOTK līguma 65. panta 5. punktu, 1.A punkta sestajai daļai par noteikta smaguma pārkāpumu gadījumos, kad iesaistīti vairāki uzņēmumi, kā tas ir attiecībā uz kartelēm, var līdzsvarot vispārēju sākumsummu, lai noteiktu specifisku sākumsummu, ņemot vērā katra uzņēmuma konkrēto nozīmi un tādējādi katra uzņēmuma pārkāpjošās rīcības faktisko ietekmi uz konkurenci, it īpaši, ja pastāv nozīmīgas atšķirības uzņēmumu, kas izdarījuši viena veida pārkāpumu, lielumā.

Katra uzņēmuma pārkāpjošās rīcības konkrētās nozīmes un tādējādi faktiskās ietekmes uz konkurenci vērā ņemšana attiecas uz aizliegtas vienošanās dalībnieku sadalīšanu kategorijās, ievērojot to lielumu attiecīgajā tirgū references periodā, un nenozīmē, ka tiek ņemta vērā pārkāpuma, skatot to kopsakarā, ietekme uz tirgu.

Diferencētas attieksmes piemērošana, pamatojoties uz šo tiesību normu, neprasa ņemt vērā pārkāpuma faktisko ietekmi uz tirgu.

(sal. ar 356.–358. punktu)

24. Būtiskās formas prasības, kādas ir pienākuma norādīt pamatojumu naudas soda aprēķinam, saskaņā ar pastāvīgo judikatūru ir izpildītas, ja Komisija savā lēmumā norāda vērtējuma elementus, kas tai ļāvuši novērtēt pārkāpuma smagumu un ilgumu.

Norādot iemeslus, kas pamato naudas soda apmēru, Komisijai nav pienākuma norādīt skaitliskus elementus, no kuriem tā, it īpaši attiecībā uz meklēto preventīvo

iedarbību, ir vadījusies, īstenojot savu rīcības brīvību.

(sal. ar 360. un 375. punktu)

25. Lai noteiktu naudas soda summu, Komisijai ir jārūpējas par tā preventīvo iedarbību.

Šajā ziņā Komisija var it īpaši ņemt vērā attiecīgā uzņēmuma lielumu un ekonomisko varu.

Tāpat Pamatnostādņu soda naudas [naudas soda] noteikšanai, piemērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu un EOTK līguma 65. panta 5. punktu, 1.A punkta ceturtajā daļā ir paredzēts, ka jāņem vērā pārkāpuma autoru reālā ekonomiskā spēja nodarīt būtisku kaitējumu pārējiem tirgus dalībniekiem, tostarp patērētājiem, un jānosaka naudas soda summa tādā līmenī, kas ļauj tai nodrošināt pietiekami preventīvo raksturu.

Attiecībā uz Komisijas rīcības brīvību, nosakot naudas sodu summas, lai mudinātu uzņēmumus rīkoties, ievērojot konkurences tiesību normas, tas, ka Komisija iepriekš piemēroja konkrēta apmēra

naudas sodus noteikta veida pārkāpumiem, nevar liegt tai iespēju jebkurā brīdī palielināt šo apmēru, lai nodrošinātu, ka tiek īstenota konkurences politika, un lai pastiprinātu naudas sodu preventīvo iedarbību.

Tā, pirmkārt, iespējami piemērojamajai naudas soda summai ir skaitlisks un absolūts maksimālais apmērs, tādējādi naudas soda maksimālais apmērs, ko var piemērot kādam uzņēmumam, ir iepriekš nosakāms.

(sal. ar 367.–369. un 372. punktu)

26. Tiesiskā drošība ir Savienības tiesību vispārējs princips, ar kuru īpaši ir izvirzīta prasība, ka Savienības tiesiskajam regulējumam, kas ietver nelabvēlīgas sekas privātpersonām, ir jābūt skaidram un precīzam, un attiecībā uz konkrētām personām tā piemērošanai ir jābūt paredzamai.

Otrkārt, šis rīcības brīvības izmantošana tāpat ir ierobežota ar noteikumiem, ko Komisija pati sev ir noteikusi Pamatnostādnēs soda naudas [naudas soda] noteikšanai, piemērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu un EOTK līguma 65. panta 5. punktu, Komisijas administratīvajai praksei turklāt esot pilnībā pakļautai Savienības tiesas pārbaudei.

No šī principa obligāti izriet pārkāpumu sastāvu un sodu likumības princips, ar kuru tiek prasīts, lai pārkāpumi un par tiem uzliekamie sodi būtu skaidri noteikti likumā.

Tā, informēts uzņēmējs, vajadzības gadījumā saņemot juridisku konsultāciju, var pietiekami precīzi paredzēt aprēķināšanas metodi un kārtību, kādā nosaka naudas sodu lielumu par tā attiecīgu rīcību, un tas, ka šim uzņēmējam iepriekš nav precīzi zināms naudas sodu apmērs, ko Komisija uzliks katrā atsevišķā gadījumā, nav uzskatāms par soda tiesiskuma principa pārkāpumu. Turklāt uzņēmumiem, kas ir iesaistīti administratīvajā procesā, kura rezultātā var tikt uzlikts naudas sods, jāņem vērā iespēja, ka Komisija var jebkurā brīdī izlemt paaugstināt naudas sodu apmēru salīdzinājumā ar iepriekš piemēroto naudas sodu apmēru. Apstākļi, ka Komisija jebkurā brīdī var pārskatīt

Lai gan Regulas Nr. 1/2003 par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti Līguma 81. un 82. pantā, 23. panta 2. un 3. punkts atstāj Komisijai plašu rīcības brīvību, regula tomēr tās izmantošanu ierobežo, nosakot objektīvus kritērijus, kas tai ir jāievēro.

vispārējo naudas sodu limeni kontekstā ar citas konkurences politikas ieviešanu, tādējādi attiecīgajiem uzņēmumiem ir saprātīgi paredzams.

naudas soda samazinājumu, pārtraucot pārkāpumu.

(sal. ar 383.–386. punktu)

Šāds atzinums liegtu jebkādu uzliktā naudas soda preventīvo iedarbību un apdraudētu EKL 81. panta 1. punkta lietderīgo iedarbību. Faktiski tas ir atbildību mikstinošs apstāklis, kas, ievērojot minētā punkta lietderīgo iedarbību, ir jāinterpretē sašaurināti, un tikai attiecīgās lietas īpašie apstākļi var attaisnot šī apstākļa ņemšanu vērā.

27. Saskaņā ar Pamatnostādņu soda naudas [naudas soda] noteikšanai, piemērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu un EOTK līguma 65. panta 5. punktu, 3. punktu Komisijas noteiktā naudas soda pamatsumma tiek samazināta tostarp, ja apsūdzētais uzņēmums pārkāpumu izbeidz pēc pirmās Komisijas iejaukšanās.

Konkrētāk, ar nodomu izdarīta pārkāpuma izbeigšana nevar tikt uzskatīta par atbildību mikstinošu apstākli, ja to noteikusi Komisijas iejaukšanās.

Šāda naudas soda pamatsummas samazinājuma piešķiršana ir saistīta ar lietas apstākļiem, kuri Komisijai var likt to nepiemērot uzņēmumam, kurš ir prettiesiska nolīguma dalībnieks. Konkrētāk, ja atbildību mikstinoša apstākļa piemērošana tiktu atzīta situācijās, kurās uzņēmums ir tāda acīmredzami prettiesiska nolīguma dalībnieks, par kuru tas zināja vai nevarēja nezināt, ka tas ir pārkāpums, tas varētu mudināt uzņēmumus turpināt būt slepenā nolīguma dalībniekiem tik ilgi, cik iespējams, cerot, ka to rīcība nekad netiks atklāta, tomēr apzinoties, ka, ja to rīcība tiktu atklāta, tie varētu panākt

Tas vien, ka Komisija savā agrākajā lēmumu pieņemšanas praksē ir uzskatījusi, ka noteikti elementi ir atbildību mikstinoši apstākļi naudas soda noteikšanas mērķiem, nenozīmē, ka tai būtu pienākums veikt tādu pašu vērtējumu vēlākā lēmumā.

(sal. ar 394.–397. un 401. punktu)

28. Lai arī tikai apstākļi, ka uzņēmums neīsteno prettiesiskās vienošanās, pēc sava rakstura nav tāds, kas izslēdz tā atbildību, tas tomēr attiecas uz apstākļi, kas ir jāņem vērā kā atbildību mikstinošs apstākļi, nosakot naudas soda summu.

(sal. ar 409. punktu)

Ievērojot šos apsvērumus, administratīvā procesa ilgums, lai arī tas būtu bijis pārāk ilgs, nevar tikt uzskatīts par tādu, kam ir ietekme uz apstrīdētā lēmuma saturu tikai tādēļ, ka Komisija pa to laiku ir paaugstinājusi naudas sodu līmeni.

(sal. ar 418.–420. punktu)

29. Tas, ka agrāk Komisija par dažādiem pārkāpumiem uzlika naudas sodus noteiktā apmērā, neliedz tai palielināt šos naudas sodus, ievērojot Regulā Nr. 1/2003 par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti Līguma 81. un 82. pantā, noteiktās robežas, ja tas ir nepieciešams, lai nodrošinātu konkurences politikas īstenošanu. Konkurences tiesību normu efektīvai piemērošanai, tieši pretēji, ir nepieciešams, lai Komisija jebkurā brīdī varētu naudas soda apmēru pielāgot šīs politikas vajadzībām.

30. Procesuālais pārkāpums var dažreiz pamatot naudas soda samazinājumu, pat ja tas nevar atcelt sabiedrībai adresēto Komisijas lēmumu saistībā ar konkurences noteikumu pārkāpumu. Saprātīga termiņa pārsniegšana var pamatot Komisijas lēmumu taisnīgi samazināt naudas soda apmēru, un iespēja piešķirt šādu samazinājumu iekļaujas tās pilnvaru īstenošanā. Tas, ka Komisija izmanto šīs pilnvaras, nekavē Vispārējo tiesu, īstenojot savu neierobežoto kompetenci, papildus samazināt naudas soda apmēru.

Uzņēmums nevar pamatoti apgalvot, ka tā sods būtu bijis mazāks, ja Komisija būtu pabeigusi administratīvo procesu agrāk, ievērojot, ka administratīvā procesa laikā tā ir paaugstinājusi sankciju vispārējo līmeni.

Soda samazinājuma mērķis ir atlīdzināt par saprātīga termiņa principa

pārkāpumu un tādējādi tas ir jānosaka adekvātā līmenī, ievērojot uzņēmumam noteikto sodu. Tomēr šis samazinājums tiek īstenots atbilstoši taisnīguma apsvērumiem un pirms tā nav jāveic izvērtējums nosacījumiem par Savienības

ārpuslīgumiskās atbildības iestāšanos EKL 288. panta otrās daļas izpratnē.

(sal. ar 425., 426., 428. un 432. punktu)